

VALTION TUOTTAUVUUSOHJELMAN VAIKUTUS HENKILÖSTÖN MÄÄRÄN KEHITYKSEEN LAPISSA

LAPIN LIITTO

Lapin liitto

Regional Council Of Lapland

Hallituskatu 20 B, PL 8056

96101 Rovaniemi

Puhelin 040 – 359 1000

Faksi 016 318 705

info@lapinliitto.fi

etunimi.sukunimi@lapinliitto.fi

1. Johdanto

Valtion tuottavuusohjelma perustettiin vuonna 2003. Sen keskeisinä perusteluina olivat julkisen sektorin heikko tuottavuuskehitys sekä toisaalta työvoiman vähenemisen synnyttämä tarve vapauttaa julkisen sektorin sitomaa työvoimaa yksityisen sektorin käyttöön. Tuottavuusohjelman erityiseksi tavoitteeksi asetettiin, että suurten ikäluokkien eläköitymisen tarjoama mahdollisuus henkilöstön vähentämiseen tulee hyödynnetyksi. Lisäksi taantumien seurauksena julkisen sektorin tasapainon heikkeneminen ja velkaantumisen nopea kasvu korostavat pitkän aikavälin rakenteellisia toimenpiteitä, joilla voidaan lisätä julkisen sektorin tehokkuutta ja vahvistaa julkisen talouden kestävyyttä.

Työurien jatkaminen on otettu huomioon valtion tuottavuusohjelmassa. Tuottavuusohjelman toimenpiteiden toteutumisen seurannassa voidaan henkilötövuosien kokonaismäärästä jättää huomioimatta se henkilötövuosimäärä, joka aiheutuu virastoissa henkilökohtaisen eläkeikänsä jälkeen työuraansa jatkavien työpanoksesta.

Valtionhallinnon tuottavuusohjelman ensimmäinen vaihe päättyy vuoden 2011 lopussa. Hallituksen vuosien 2011–2014 kehyspäätöksen mukaan tuottavuusohjelmaa toteutetaan aiemmin päätetyllä tavalla siten, että valtion työvoimatarvetta voidaan vähentää vuoteen 2011 mennessä 9 645 henkilötövuodella verrattuna vuoden 2005 henkilöstöön ja tämän lisäksi vuoteen 2015 mennessä 4 800 henkilötövuodella.

Tuottavuustoimenpiteiden henkilöstövaikutukset hallinnonaloittain, henkilötövuosia (htv) *

Hallinnonala	Toimenpiteet v. 2011 mennessä ml. jo toteutetut	Toimenpiteet v. 2015 mennessä	Toimenpiteet yhteensä
VNK	-9	-2	-11
UM	-111	-32	-143
OM	-685	-103	-788
SM	-692	-385	-1 077
PLM	-1 890	-1 153	-3 043
VM	-1 844	-624	-2 468
OPM	-325	-220	-545
Yliopistot	-1 000	**	-1 000
MMM***	-650	-408	-1 058
LVM	-440	-254	-694
TEM	-1 483	-1 192	-2 675
STM	-340	-413	-753
YM	-176	-98	-274
Yhteensä	-9 645	-4 884	-14 529

* Toimenpiteiden kokonaisvaikutus vastaa 26.3.2009 kehyspäätöstä. Valtiovarain- ja työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalojen välillä on sovitulla tavalla siirretty 59 henkilötövuotta vastaava tavoite työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonalalle. Siirto johtuu aluehallinnon tietohallintopalvelut -yksikön tuottavuustavoitteiden kohdennuksesta sekä tavoitteiden täsmentymisestä.

** Uusimuotoisille yliopistoille ei ole asetettu tavoitteita v. 2015 päättyvälle kaudelle.

*** Sisältää metsähallinnon valtionapuorganisaatioiden tavoitteita (vuoteen 2011 mennessä -60 htv ja vuoteen 2015 mennessä -100 htv).

Taulukko 1 (Lähde: Valtiontalouden kehukset vuosille 2011- 2014)

Valtion henkilöstömäärän kehitys Lapissa vuosin 2006 - 2010

	2006	2007	2008	2009	2010	Muutos 2006–2010
Enontekiö	68	57	47	45	36	-32
Inari	350	348	310	298	293	-57
Kemi	285	306	279	288	259	-26
Keminmaa	8					-8
Kemijärvi	113	132	109	117	105	-8
Kittilä	59	60	51	56	53	-6
Kolari	56	43	25	38	29	-27
Muonio	73	60	54	47	48	-25
Pelkosenniemi	19	11	11		7	-12
Pello	43	35	21	16	13	-30
Posio	27	26	22	13	20	-7
Ranua	24	18	11	12	11	-13
Rovaniemi	2 812	2 827	2 745	2 817	2 198	-614
Salla	194	175	148	135	143	-51
Savukoski	46	35	26	19	12	-34
Simo	12	7				-12
Sodankylä	539	467	479	460	421	-118
Tervola	101	86	80	29	26	-75
Tornio	176	200	207	200	205	29
Utsjoki	52	42	35	35	24	-28
Ylitornio	62	59	46	36	36	-26
Lappi yhteensä	5 119	4 994	4 706	4 661	3 939	-1 180
Valtio yhteensä	123 670	122 383	121 536	122 158	86 473	-37 197

Taulukko 2 (Lähde: Valtiokonttorin ylläpitämä valtion raportointipalvelu Netra (www.netra.fi), työnantajan henkilötietojärjestelmä Tahtiin perustuvia tietoja valtion työntekijöistä.)

2. Kysely valtion tuottavuusohjelman vaikutuksista Lapissa

Lapin liiton toteuttamalla kyselyllä pyrittiin kartoittamaan tuottavuusohjelman vaikutuksia valtion henkilöstön määrän kehitykseen Lapissa. Kysely toteutettiin marras- joulukuussa 2010 lähettämällä kysely sähköpostitse/kirjeitse valtion budjettirahoituksella toimiville Lapissa sijaitsevan toimipisteen/viraston omaaville organisaatioille.

Kyselyssä esitettiin seuraavat kysymykset:

1. Onko organisaatiolenne asetettu htv-tavoitteita
2. Kuinka monta henkilötyövuotta henkilöstöstänne on vähentynyt vuosina 2004–2009?
3. Kuinka paljon henkilötyövuodet vähenevät 2010–2011
4. Kuinka paljon työpanos vähenee 2011–2014
5. Onko vähennykset voitu hoitaa eläköitymisen kautta
6. Voidaanko vähennykset jatkossa hoitaa eläköitymisen kautta
7. Onko henkilöstöä jouduttu sanomaan irti
8. Joudutaanko henkilöstöä jatkossa sanomaan irti

9. Onko tuottavuusohjelman vuoksi virkoja/toimia täyttökielellä / täyttämättä
 10. Muuta kyselyn tekijöiden tietoon saatettavaa

2.1 Kyselyn tulokset

Samanaikaisesti tuottavuusohjelman kanssa on useilla valtionhallinnon toimijoilla ollut käynnissä erilaisia rakenteellisia muutoksia, joiden vuoksi on vaikea saada selkeää käsitystä tuottavuusohjelman vaikutuksista henkilötövuosiin. Esim. HALTIK toteuttaa tuottavuusohjelman mukaiset henkilöstövähennykset, mutta samaan aikaan viraston henkilöstömäärä on kasvanut mm. valtion toimintojen uudelleen järjestelyn myötä (esim. SM:n hallinnonalan tietohallintohenkilöstöä on siirretty HALTIK:iin sekä aikaisemmin SM Palkeen kuulunut Yhteyspalvelukeskus liitettiin osaksi HALTIK:ia 1.1.2010). Osin tästä ja osin lisääntyneistä tehtävistä johtuen HALTIK:in henkilötövuosikertymä on kasvanut perustamisesta (1.3.2008) lähtien voimakkaasti. Tuottavuusohjelman vuoksi jatkossa kasvu johtuu täysin määräaikaisten henkilöiden määrän lisääntymisestä, vakituisen henkilöstön määrä kääntyy vuonna 2011 laskuun.

Tuottavuusohjelma koskee Metsähallituksessa vain budjettirahoitteisia julkisia hallintotehtäviä, mikä tarkoittaa luontopalveluita. Metsähallituksen mukaan vuosien 2004 – 2009 htv:n vähennyksistä osa johtuu työllisyysrahoituksen käytön vähenemisestä.

Lapin poliisilaitos toteaa vastauksessaan, että Poliisin hallintorakenteenmuutoksen ja kihlakuntajärjestelmän purkamisen vuoksi ja rajausten sekä eräiden muiden henkilöstöpoliittisten toimien vuoksi htv-määrän vaihtelu on ollut vuotuista ja on vaikeaa selvittää, mikä osa vaihtelusta on nimenomaan tuottavuusohjelman aiheuttamaa. Varsinainen tuottavuusvähennysvelvoite on koskenut poliisilaitoksissa ainoastaan toimisto- ja muuta henkilöstöä, ei poliisivirkoja, joiden htv-määrä onkin kasvanut ko. ajanjaksona.

Rakenteellisten uudistusten ansiosta on joissakin organisaatioissa, käynnissä olevasta tuottavuusohjelmasta huolimatta, voitu palkata lisää henkilöstöä mm. Maanmittauslaitos ilmoitti kyselyssä palkanneensa Kemijärven toimipisteeseensä vuonna 2010 kaksi maanmittausinsinööriä. Maanmittaustoimiston osalta voidaan todeta lisäksi, että mm. talous- ja henkilöstöhallintopalvelut on keskitetty Valtiokonttorin palvelukeskukseen ja toisaalta kirjaamistehtävien siirtyminen Maanmittauslaitokselle vuoden 2010 alusta siirsi käräjäoikeuksista 8,5 htv ja lisäksi uusrekrytointiin 3 htv:n työpanos.

Ilmatieteenlaitoksen Lapin toimintayksiköt Rovaniemellä ja Sodankylässä ovat viimevuosina kasvattaneet henkilöstöään ja parhaillaan Ilmatieteen laitos investoi voimakkaasti Sodankylän yksikköön ja tavoitteena on myös edelleen pystyä jatkamaan positiivista työllistämiskehitystä, lähivuosien aikana Sodankylään voisi syntyä parhaillaan 5-10 uutta työpaikkaa lähinnä laitoksen satelliittivastaanotto toimintojen piiriin.

Lapin rajavartioston henkilötövuosien väheneminen ei ole niinkään johtunut valtion tuottavuusohjelmasta tai sen toteuttamisesta. Kyseessä on ollut tehokkuuden parantaminen, joka on muodostunut hyödyntämällä mm. riskianalyysiin perustuvaa rajavalvontaa, tekniikan hyödyntämistä sekä toimipaikkojen yhdistämistä suuremmiksi yksiköiksi ja kiinteistökannan vähentämisellä. Näin on kyetty saavuttamaan kustannussäästöjä rajavalvonnan tehon heikentymättä. Tehokkuuden parantamiseen on käytännössä oltu pakotettuja, koska vuosittaiset toimintaan varatut määrärahat on asetettu tietyille tasolle, jota ei ole saatu ylittää.

Lapin sekä Oulun ja Kainuun verovirastot yhdistettiin vuonna 2008 Pohjois-Suomen verovirastoksi. Verohallinnossa on tapahtunut paljon muitakin organisaatiomuutoksia vuosina 2008–2010. Toimintoja on siirtynyt valtakunnallisiin yksiköihin, joilla on henkilöstöä eri puolilla maata. Siten esimerkiksi Rovaniemellä osa henkilöstöstä ei ole enää Pohjois-Suomen veroviraston palveluksessa, mutta työskentelee silti Rovaniemellä. Nämä organisaatiomuutokset selittävät suuren osan Pohjois-Suomen veroviraston HTV-kehityksen alenemisesta 2008–2010. Parhaiten htv -kehitystä kuvaavat ehkä Lapin alueen verotoimistojen luvut. Niissäkin on otettava huomioon, että muutamia henkilöitä on siirtynyt verotoimistoista valtakunnalliseen yritysverotuslinjaan ja verotarkastuslinjaan, mutta työskentelee edelleen Lapissa.

Liikenteen turvallisuusviraston (Trafi) osalta tuottavuusohjelma ei vaikuta Rovaniemellä olevaan toimipaikkaan. Liikenne- ja viestintäministeri Anu Vehviläinen päätti 2.6.2009 toimintojen alueellistamisesta Rovaniemelle siten, että siellä tehtäisiin vuoden 2013 loppuun mennessä 40 henkilötyövuotta ja 2015 loppuun mennessä 95 htv. Rovaniemen osalta on toimipisteen laajentamisvaihe menossa. Tällä hetkellä siellä on 20 henkilöä, vuoden 2013 lopussa Rovaniemellä tehdään suunnitelman mukaan 61 henkilötyövuotta ja vuoden 2015 lopussa 95 henkilötyövuotta.

Useat Lapissa toimivat valtionhallinnon toimipisteet ovat henkilöstömäärältään pieniä ja esim. Valvirassa on päätetty, että Rovaniemen toimipisteessä on käytettävissä nykyinen 11 henkilötyövuoden resurssi ja ettei toimipisteeseen kohdisteta tuottavuusvähennyksiä. Joissakin organisaatioissa asetettua tuottavuusohjelmaan perustuvaa htv-tavoitetta ei ole vyörytetty suoraan yksiköille (Maanmittauslaitos, Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos) Metsäntutkimuslaitokselle on asetettu htv-tavoitteita prosesseittain vuodelle 2015. Metsäntutkimuslaitos siirtyi prosessiorganisaatioon vuoden 2010 alusta ja henkilöstö on sijoitettu prosesseihin.

Metsäntutkimuslaitoksella tuottavuusohjelman vaikutukset henkilötyövuosien vähentymiseen vuosina 2004 – 2009 on ollut merkittävää. Tämä näkyy erityisesti määräaikaisten työntekijöiden palkkaamisen vähentymisenä, sillä vakituisia on vähentynyt 2,6 htv:tä ja koko henkilöstö 45,3 htv:tä. Erityisesti työministeriön rahoituksella Sallan toimipaikassa työllistäminen on vähentynyt.

Osalla kyselyyn vastanneista vuosien 2010 – 2014 htv-tavoitteita ei ollut vielä asetettu ja siksi arvioita tulevista vähennyksistä oli vaikea antaa.

Pääosin henkilöstövähennykset on voitu hoitaa eläköitymisen, määräaikaisten työntekijöiden vähentämisen ja muun ns. luonnollisen vaihtuvuuden kautta ja jatkossakaan ei todennäköisesti jouduta henkilöstöä irtisanomaan.

Metsäntutkimuslaitoksella eläköityminen kiihtyy vuonna 2012 ja tuottavuusohjelman vaatimia vähentämissä vuodelle 2011 ei voida toteuttaa pelkän eläköitymisen kautta. Kyselyn hetkellä Metsäntutkimuslaitoksella oli aloitettu Yt-neuvottelut ja eläköitymisselvitys oli tekeillä, josta tuloksia arvioitiin saatavan vuoden 2010 loppuun mennessä.

Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus toteaa vastauksessaan, että vähennykset on voitu toteuttaa eläköitymisen kautta. Ely -keskuksen mukaan vuodesta 2012 lähtien irtisanomiset ovat todennäköisiä, mikäli toimintamenoja supistetaan ennakoidulla tavalla.

Lapin metsäkeskuksessakin vähennykset on voitu toteuttaa eläköitymisen kautta. Luontainen poistuma ei enää jatkossa riitä, jos valtioneuvoston kehyspääatöksen mukainen vähennystarve (11 htv) toteutuu.

Pohjoinen tullipiiri oli ainoa kyselyyn vastanneista organisaatiosta, joka ei ole kyennyt hoitamaan henkilöstövähennyksiä eläköitymisen kautta. Tullipiiri piti todennäköisenä sitä, että jatkossakin henkilöstöä joudutaan sanomaan irti.

Avautuvien virkojen ja toimien täyttökielto oli melko yleisesti käytössä ja myös täyttölupamenettely oli tavanomainen käytäntö. Ilmavoimilla htv -tavoitteen vuoksi avautuvien tehtävien täyttämistä on viivästetty neljällä kuukaudella tehtävän avautumisesta lukien.

Tuottavuusohjelman henkilöstövaikutukset Lapissa vuosina 2004 - 2014

	Htv vähennys vuosina 2004 - 2009	Htv vähennys vuosina 2010 - 2011	Htv vähennys vuosina 2011 - 2014	Htv vähennys yhteensä vuosina 2004–2014
Lapin rajavartiosto	90	32	48	170
Metsähallitus /luontopalvelut	66	3	10	79
Ilmavoimat	Lapin alueella ei supistuksia	13	11	24
Lapin maanmittaustoimisto	*	1,6	6	7,6
HALTIK	6	3	11	20
Lapin käräjäoikeus	10	2		12
Metsäntutkimuslaitos	45,3	**		45,3
Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus	51,3	8,9	14	74,2
Pohjois-Suomen verovirasto	72	52		124
Lapin verovirasto	11,3			11,3
Pohjois-Lapin verotoimisto	9,9	1,6		11,5
Meri-Lapin verotoimisto	4	9,5		13,5
Rovaniemen verotoimisto	7,1	6,6		13,7
Lapin aluehallintovirasto (Lapin lääninhallitus)	11,2	5,8		17
Pohjoinen tullipiiri	8,9	5,6	8,9	23,4
Lapin maistraatti	6			6
Yhteensä	399	144,6	108,9	652,5

*Lapin maanmittaustoimiston htv-määrä vuonna 2004 oli 117,5 ja 2009 97,0. Mm. talous- ja henkilöstöhallintopalvelut on keskitetty Valtiokonttorin palvelukeskukseen. Kirjaamistehtävät siirrettiin Maanmittauslaitokselle 2010 alussa. Lapin maanmittaustoimistoon siirtyi käräjäoikeuksista 8,5 htv ja lisäksi uusrekrytoitiin 3 htv:n panos

**YT-neuvottelut ovat alkaneet toukokuussa 2010 ja neuvotteluissa tavoitteena n. 10–100 htv vähennykset koko Metsäntutkimuslaitoksessa. Htv vähennyksiä ei ole kohdennettu alueille vaan prosesseihin.

Taulukko 3 (Lähde: Lapin liiton kysely)

Kyselyyn vastasivat:

Haltik
Ilmatieteenlaitos
Ilmavoimat
Kemin oikeusapu
Kemi-Tornion kärjäoikeus
Lapin aluehallintovirasto (AVI)
Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus (ELY)
Lapin kärjäoikeus
Lapin maistraatti
Lapin metsäkeskus
Lapin poliisilaitos
Lapin rajavartiosto
Liikenteen turvallisuusvirasto (Trafi)
Maanmittauslaitos
Metsähallitus
Metsäntutkimuslaitos (METLA)
Pohjoinen tullipiiri
Pohjois-Suomen verovirasto
Riista- ja kalataloudenlaitos (RKTL)
Rovaniemen hallinto-oikeus
Rovaniemen hovioikeus
Valvira
Ylitornion vankila